

15. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/prawo/zapisy-z-konstytucji-r/6456,Ustawa-o-systemie-oswiaty.html>

16. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/prawo/zapisy-z-konstytucji-r/6461,Ustawa-o-radiofonii-i-telewizji.html>

Лісовська Мирослава,

Київський університет імені Бориса Грінченка,

м. Київ, Україна,

m.lisovska@kubg.edu.ua

ЗАХИСТ ПРАВ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

PROTECTION OF MIGRANT WORKERS' RIGHTS: EUROPEAN EXPERIENCE

Сучасний глобалізований світ характеризується постійним переміщенням населення. Міграція стирає традиційні кордони між культурами, етнічними групами і мовами, розвиває культурні та економічні багатства і часто сприймається як виклик. Масовий приплив мігрантів становить загрозу етнічній, релігійній і мовній структурі суспільства, його єдності. Без продуманої системи заходів щодо асиміляції мігрантів можливі загострення конфліктів цінностей, боротьба за ресурси між мігрантами і корінним населенням країни. Міграція є викликом механізмам захисту прав людей, які борються за їх повне дотримання, в тому числі й мігрантів, оскільки права мігрантів часто порушуються. За таких умов актуальною є проблема дотримання і захисту прав мігрантів.

Метою дослідження є аналіз досвіду Європейського Союзу стосовно захисту прав трудових мігрантів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні негаразди, військові конфлікти, національні протиріччя, екологічні катастрофи та інші проблеми є основними причинами, які змушують людей до пе-

реміщення по планеті. За оцінками ООН, кількість мігрантів у 2015 р. у світі сягнула 244 млн осіб, збільшившись на 41 % у порівнянні з 2000 р. Близько двох третин мігрантів живе у Європі (76 млн) або Азії (75 млн). У Північній Америці проживає 54 млн мігрантів [4].

Хоча на сьогодні рівень безробіття в країнах ЄС доволі високий (8,5 %), особливо серед молоді, низка країн відчуває дефіцит працівників в деяких регіонах та галузях. Так, особливо гострим він є у сфері інформаційних технологій у секторі медичних та соціальних послуг. Незадоволеним є також попит на інженерних працівників. Пом'якшити ці проблеми дає змогу приплив додаткових людських ресурсів зовні. Особливо бажаним є прибуття висококваліфікованих іммігрантів та їх внесок у формування економіки, заснованої на знаннях. Проте дуже часто до країн ЄС їдуть трудові мігранти низької кваліфікації. І хоча приплив чужонаціонального населення несе для європейського суспільства не лише вигоди, а й проблеми, за умови ефективного регулювання він видається необхідним для поступального розвитку Європи.

Право на вільне пересування в межах та за межами країни визнається у Загальній декларації прав людини. Зокрема, у статті 13 зазначається, що «кожна людина має право на свободу пересування і проживання в межах кордонів кожної держави» і «кожна людина має право покинути будь-яку країну, включаючи свою країну, а також повертатися до своєї країни» [5].

Гарантії свободи пересування робочої сили зафіксувала Паризька угода (1952 р.) про створення Європейського співтовариства вугілля та сталі, а також два Римські договори щодо утворення Європейського співтовариства з атомної енергії та Європейського економічного співтовариства (1957 р.). Проте відповідні норми фактично набули сили лише у 1960-ті рр. У Приписі Ради європейських співтовариств від 15 жовтня 1968 р. зазначалося, що «мобільність робочої сили в рамках Співдружності має бути одним із засобів, який гарантує працівникові можливість покращити умови життя та праці, і сприяти його соціальному розвитку, і водночас допомагати забезпеченню потреб економіки держав-членів» [6, 10]. Свободою пересування могли користуватися постійні, сезонні прикордонні робітники, а також особи, які працюють не за наймом. Згодом було прийнято цілу низку директив та рекомендацій стосовно прав працівників-мігрантів з країн ЄС, а 1976 р. затверджено Програму дій щодо працівників-мігрантів та членів їхніх сімей. Громадяни країн-членів набули право вільно обирати

місце проживання та працювати в рамках кордонів Співтовариства. Будь-яка дискримінація у працевлаштуванні, умовах чи оплаті праці на підставі громадянства не допускалася. Завдяки прийняттю Єдиного європейського акту (1986 р.) [3] іммігранти з країн ЄС набули право на працевлаштування в державних установах, тобто на робочих місцях, які раніше могли займати лише громадяни відповідних країн.

2003 р. було прийнято директиву стосовно правового статусу громадян третіх країн, які тривалий час (не менше п'яти років) безперервно проживали на території країн-членів. Її дія поширюється на громадян третіх країн, які мають стабільне і регулярне джерело доходу, медичну страховку, не становлять загрози безпеці чи громадському порядку держави проживання [6, 18]. Цим документом особам, які мають дозвіл на проживання в одній з країн ЄС, забезпечується право на пересування та проживання на території інших держав Євросоюзу, гарантуються основні економічні та соціальні права на рівні із громадянами, а саме: на працевлаштування та підприємницьку діяльність, освіту та професійне навчання, соціальний захист та основні допомоги.

До основних міжнародно-правових документів щодо захисту прав трудових мігрантів належать Конвенція Міжнародної організації праці про трудових мігрантів (1949 р.), Конвенція про зловживання в галузі міграції та про забезпечення трудящим мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення (1975 р.), Європейська соціальна хартія (1961 р.), Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудових мігрантів і членів їх сімей (1990 р.).

Стаття 19 Європейської соціальної хартії прямо захищає права трудових мігрантів і вимагає, щоб іноземні робітники та члени їхніх сімей мали однакові умови з громадянами європейських країн щодо винагороди та інших умов праці, включаючи можливості прийняття на роботу, вступу до профспілок, ведення колективних переговорів [2]. Вона покладає на учасників Хартії обов'язок полегшити процес возз'єднання сімей іноземних робітників, які мають дозвіл на працевлаштування на території відповідної держави. Європейська конвенція про правовий статус трудящих мігрантів (1977 р.) повністю присвячена захисту прав та інтересів трудових мігрантів.

Незважаючи на потужну нормативно-правову базу, яка передбачає захист прав трудових мігрантів, часто існує дисбаланс між правами, які гарантують нормативно-правові документи, і реаліями, з якими стикаються люди. Особлива вразливість мігрантів пов'язана з їхнім

імміграційним статусом: вони перетнули міжнародні кордони, щоб в'їхати в іншу країну, громадянами якої вони не є і в якій вони можуть, як правило, залишитися жити і працювати легально тільки з письмової згоди влади. Вони чужі у суспільстві приймаючої країни, тому незнання місцевої мови, законів чи соціальних звичаїв значно послаблює їхню здатність обстоювати свої права. Вони можуть піддаватися дискримінації на роботі і в повсякденному житті, стикатися з проявами расизму і ксенофобії, а також стати жертвами злочину, здійсненого на основі упередженого ставлення [7].

У «Всесвітній доповіді 2016: Євросоюз» Комітет ООН з ліквідації расової дискримінації у ході розгляду ситуації у Франції висловив стурбованість дискримінацією стосовно мігрантів та «вихідців з інших країн» у доступі до працевлаштування, житла, культури та охорони здоров'я, а також проблемами, з якими вони стикаються у галузі освіти. Комітет зафіксував випадки расової дискримінації у Нідерландах, у зв'язку із расовим профілюванням нідерландської поліції, та закликав країну вжити заходів, щоб повноваження з перевірки документів на вулиці та особистого огляду здійснювалися поліцією без дискримінації [1].

У Латвії зберігається упереджене ставлення до російськомовного населення, особливо у сфері зайнятості та освіти. Особи, які не є громадянами Латвії, не мають права займати відповідні посади на державній службі та у низці інших сфер, а також стикаються з обмеженнями в правах на земельну власність. У 2015 р. влада країни продовжувала спроби застосування санкцій до окремих осіб і організацій за невикористання латвійської мови у службовому вжитку. Під такі санкції потрапили, наприклад, музей і депутат однієї із місцевих рад.

Висновки. У нинішніх умовах можна говорити про принцип міжнародного захисту прав людини як обов'язок держав на основі міжнародних угод вживати всіх заходів (індивідуально чи колективно) щодо захисту прав людини, в тому числі трудових мігрантів. Індивід може прямо користуватися правами і перебувати під захистом тієї чи іншої міжнародної конвенції, якщо держава підписала і ратифікувала її. На сучасному етапі Європейський Союз важко уявити без забезпечення фундаментальних прав людини, без їх реального та ефективного захисту. Більше того, саме права і свободи спочатку були закладені в основу взаємин країн — членів ЄС, їх громадян, в основу формування єдиного загальноєвропейського правопорядку. Процес міграції вніс свої корек-

тиви у питання захисту прав людини, у тому числі трудових мігрантів. У різних державах — членах ЄС рівень безробіття серед мігрантів значно перевищує цей показник щодо представників титульної нації, причому трудові мігранти зайняті, як правило, на низькооплачуваних і тимчасових роботах, крім того, є зафіксовані випадки порушення їхніх прав.

Джерела

1. Всемирный доклад 2016: Евросоюз [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <https://www.hrw.org/ru/world-report/2016/country-chapters/286136>
2. Європейська соціальна хартія [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062
3. Єдиний європейський акт [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_028
4. За 2015 рік ООН нарахувала 244 млн мігрантів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.5.ua/svit/za-2015-rik-oon-narakhuvava-244-mln-migrantiv-103361.html>
5. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.un.org.ua/images/documents/3722/>
6. Міграційна політика Європейського Союзу: виклики та уроки для України / О.А. Малиновська. — К. : НІСД, 2014. — 48 с.
7. Migration. Migration Council of Europe [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.coe.int/uk/web/compass/migration#Migration and Human>